

Marcel Tolcea

**LIMBA ROMÂNĂ
PENTRU ÎNCEPĂTORI
De la 14, la 101 ani**

(Cronici la Radio Timișoara)

Editura Universității de Vest
2017

Cuprins

Câteva lămuriri despre o carte, mai întâi, rostită / 7

În limba română, cuvântul *revoluție* are o etimologie...
timişoreană! / 10

Magistrului Tohăneanu, închinare, de ziua numelui său / 11

Nițică ortoepie. Adică despre cum pronunțăm ceea ce scriem / 12

Nu e același lucru dacă „primul ministru intră în sală” sau „primul-
ministru intră în sală” / 13

Cu modul imperativ la control / 14

Când este vorba despre ființe, uitați de *etc.*! / 15

Veți înțelege ceea ce am scris mai jos *funcție* de atenția cu care
citiți / 16

Președenția nu există. Doar *președinția* e în cărți / 17

Aventurile lui *redactor-șef* prin presa noastră / 18

Cu politețea printre președinți, prim-miniștri și fețe bisericești / 19

Nici *ora una*, nici *ora doisprezece* nu au fost încă descoperite
pe ceas! / 20

E ceva în neregulă în întrebarea „Cu câți de *i* se scrie *noștri*”? / 21

Să fii sănătos! Dar „să fi fost sănătos”! / 22

Uneori, verbul a *crea* ne creează probleme / 23

Apoziția se servește mereu cu virgulă. Ca peștele cu vinul alb / 24

Punctele de suspensie sunt doar trei / 25

Cum folosim semnul exclamării / 26

De la 11 la 19, probleme / 27

Acordul cu genitivul și dativul e greu și pentru marii jurnaliști / 28

Cu Tarzan, printre aniversări și comemorări / 29

Folosirea excesivă a neologismelor poate avea *repercusiuni* sau *repercursiuni* neplăcute? / 30

Nu întrebuințați *fortuit* neologismul din acest titlu! / 31

Pentru un jurnalist de presă audio-vizuală, punctul e „sfântul” căruia I se închină / 32

Sânziene, ceruri deschise și animale care prind grai / 33

Un cuvânt aberant de pe Facebook: *umpic!* / 34

Înșală și *așază*, nu *înșeală* și *așează*! / 35

Boli, afecțiuni, betesuguri, medici, doctori, bolnițe și spitale / 36

Panaceul are o misiune de la care nu poate dezerta: e întotdeauna universal / 37

Despre redundanță și ofițerii de presă care nu au nimic de-a face cu milităria / 38

Democrația și demagogia totuși rimează lingvistic / 39

Cel care luptă primul în cort se numește *protagonist*. Scuzați, nu în cort, ci pe scenă / 40

Cum mai pronunțăm literele alfabetului / 41

Despre săptămâna de... zece zile a Revoluției Franceze / 42

Județul Timișoara există doar pentru Ministerul de Externe al României / 43

Despre județe care nu mai sunt. Și despre judele care conducea un județ / 44

Virgula de la cazul vocativ e, uneori, mai greu de găsit / 45

Votul are legătură cu făgăduința făcută zeilor. E de răs sau de plâns asta? / 46

Sociometrie înseamnă „măsurarea societății” / 47

Cuvântul *moftangiu* a dispărut. Nu și moftangiii! / 48

Nici nu mai știu dacă *versatil* e de bine sau de rău / 49

Profesiunea surorii mele nu are nicio legătură cu cea a sorei medicale / 50

Lui soră-me sau soră-mii? Ori soră-mi? / 51

Vă place Minodora la Maxim sau Minodora la Maximum? / 52

Un cuvânt despre care nu știm unde stă: *locație* / 53

„Chitarist, zgomotos și fantezist”, nu „Ghitarist, zgomotos și fantezist” / 54

Nu pot să fac *cunoștiință* cu Elena Udrea / 55

Avocații sunt tot mai lipsiți de litera *d* / 56

Șarlatanul ne răzbună definitiv în fața italienilor și a altor *excroci*.
Scuze, *escroci*! / 57

Nu uitați, vă rog, de *n*-ul din *delincvent*! / 58

Un eponim neașteptat de subțire și econom: *siluetă* / 59

Ești timișorean dacă știi că forma de gentiv/dativ pentru Timișoara
este *Timișoarei* și nu *Timișorii* / 60

Un pleonasm lent: melc codobelc / 61

Omul este un animal care amână. Și, concomitent, întoarce
spatele / 62

Nu abuzați de filomele dacă sunteți poet / 63

Din cuvântul *oprobriu* lipsește un *r*. Din societatea românească
lipsește *oprobriul* / 64

În armată, oamenii de geniu nu se numesc geniali, ci geniști / 65

Nostalgia, sau durerea întoarcerii în trecut / 66

Vorbiți limba franceză cu o franceză sau cu o franțuzoaică? / 67

Mai folosește cineva cuvântul *franzelă*? / 68

Să vedem mai de aproape diferența dintre meteori și meteoriți / 69

Lingerie și lenjeria marelui tenisman Björn Borg / 70

Oamenii nu se intitulează, ci poartă un nume, deci se numesc / 71

De la a amenda la a emenda / 72

Polițistul e chiar omul cetății. Sau așa ar trebui! / 73

Despre *oportunitate* și *opportunism* / 74

Tumoare sau *tumoră*? / 75

Despre limbajul presei sportive și victoriile confortabile / 76

Despre pensii, pensii speciale și kilopensii / 77

A *păsa*, *pasămite*, *nepăsător*. Lipsește *păsător* / 78

Emigranții și *imigranții* de lângă noi / 79

Cum trebuie să conjugăm verbul *a trebui* / 80

Un mic antrenament: în *treling*, *trening* sau *training*? / 81

Unui om virtuos îi admirăm virtutea, unui virtuoz îi admirăm virtuozițata / 82

Dan Purec sau Dan Puric? / 83

Aritmetică și matematică pentru toți / 84

Culmea, locuitorii Afganistanului nu se numesc agfanistani / 85

Meseriile de frizer, coafeză și secretară și-au dat obștescul sfârșit lingvistic / 86

Abrevieri, cu profesori, preoți și academicieni / 87

Universitatea de Vest se află pe bd. Vasile Pârvan, nu pe bv. sau bvd. Vasile Pârvan / 88

Cum prescurtăm cuvintele *domnul* și *doamna*. Scuze, *doamna* și *domnul*! / 89

Marile scandaluri au, în coadă, un *-gate* / 90

Acordul subiectului cu predicatul prin înțeles și prin atracție / 91

Răzbunare, uragan, potop, diluviu / 92

Îmi „aduc aportul” și eu la semnalarea unor pleonasme / 93

Cum se scriu siglele: cu punct între litere sau fără? / 94

Flagrantul nu e atât de nociv cum pare. Chiar e strălucitor / 95

Piersica este, de fapt, un măr din Persia / 96

Cuvinte din lumea arabă / 97

În ciuda logicii, corect este *anticameră*, nu *anticameră* / 98

Da, verbul *a rage* nu are forme la timpul trecut / 99

Blugii americani Denim sunt din bumbac franțuzesc din Nîmes / 100

Substantive văduvite fie de plural, fie de singular / 101

Patetic, ba de rău, ba de bine. Dar și despre suferință și simpatie / 102

Sunt mari șanse să nu folosiți fericit chiar propoziția „sunt mari șanse” / 103

Dicționarul este *magazinerul* sau *magazionerul* corectitudinii? / 104

Sub cearșaf sau sub cearceaf a pus pioneze sau piuneze? / 105

Urările de bine pot fi doar „de bine” / 106

Diferența dintre *electoral* și *electoralist* e diferența dintre *politică* și *politicianism* / 107

Un veleitar are pretenții nejustificate / 108

Serviți puțină corectitudine gramaticală? / 109

Cu *h* sau fără *h* la *hilar*? Dar la *eterogen*? / 110

Spital, lazaret, lepră și Sfântul Lazăr, toate prin Mehala de altădată / 111

Anacolutul și o amintire din copilărie / 112

Expresiile idiomatice sunt total absurde / 113

Expresia a *da sfoară-n țară* nu are legătură cu focul / 114

Remunerație sau *renunerație* mică, după buget? / 115

Taina în sfârșit descifrată a bănățenescului *io mi-s* / 116

Marț la table nu e *marți* din săptămână / 117

Ceva nemaiauzit: arest preventiv pentru greșeli de limbă / 118

Câteva precizări despre disidență / 119

Un prost e un ordinar, dar nu așa cum credeți / 120

Astăzi vom detalia (sic!), de fapt, vom detalia aspecte ale verbului a detalia / 121

Facem puțină vorbire despre taxinomie? / 122

Colectiv, din nou o dramă! / 123

Etimologic, despre *holocaust* / 124

Uneori, nu empatizez cu autorii DEX-ului / 125

Versuri din Gaudeamus ce ne fac voioși că murim / 126

Nu pot amâna *sine die* să vorbesc despre *sine die* / 127

Expresii latinești, după ureche / 128

Cum s-au făcut de râs propagandiștii lui Ceaușescu, în limba latină / 129

O persoană mai puțin doctă nu e semidoctă / 130

Probleme cu Cezar! / 131

Istoria neromanțată a lui â / 132

Ei bine, uneori se pune virgulă înainte de și / 133

Nu folosiți cuvântul *gramătic* dacă nu știți ce înseamnă / 134

Da, cuvântul *proprii* se scrie și cu trei i. De fapt, o amintire cu bunicul meu trăitor la 1918 / 135

Moș Crăciun în comunismul ateu și în democrațiile corecte politic / 136

Crăciun, un cuvânt cu origini necunoscute? / 137

Ești timișorean dacă nu crezi că numele cartierului Iosefin vine de la scamatorul Iosefini / 138

Autodafé: ardea cărților precede arderea oamenilor / 139

De la almanah, la succesuri / 140

Dragele noastre mame sunt, de fapt, *dragile* noastre mame / 141

Misoginie și *misandrie*: două cuvinte în oglindă / 142

Cu verbul *a iubi* la RMN / 143

Crăciun, cloroform, regină, anestezie / 144

Ziua Republicii și câteva probleme cu „Maiestatea Sa” / 145

Revelionul, o noapte cu oameni deștepți. Până la ziuă / 146

Vasile, rege, biserică și două ianuarie / 147

Retrospectiv, despre *summit* / 148

Din păcate, lectura nu este un fenomen *adictiv*. Spre deosebire de privitul la TV! / 149

Nu îi diabolizez pe autorii DEX-ului, dar verbul *a diaboliza* nu există în DEX / 150

Jurnalistul obiectiv nu s-a născut încă! Se lucrează continuu la cel neutru / 151

Cântece minierești, nu Cântece minerești / 152

Orice animal are suflet. Cel puțin etimologic vorbind! / 153

Mic tratat despre ciocolată / 154

Ce-ar fi să vorbim astăzi puțin despre cap? Să vorbim cu cap despre... cap / 155

„În fiecare prost presimt un șef / Și întrevăd demersuri.” / 156

Omul cu ocaua mică / 157

Ad-hoc, divanul și sinecdoca / 158

Frunze de palmier marelui handbalist timișorean Alexandru Fölker, la 60 de ani / 159

Autostrăzi sau autostrade? La ce? / 160

Cleptomanul nu e un hoț normal. El fură aiurea! / 161

„Autofotografia” e un *selfie* sau o *selfie*? / 162

Radiografia *hai sictir*-ului / 163

Iscălitul, adică forma ascunsă de fi de acord / 164

Tilda. Sau, în limbaj muzical, Matilda. Cu Harry Belafonte / 165

Țapul și Teatrul / 166

Despre „Don Pedro” Stoica și plecarea sa la Cer chiar de Ziua Poeziei / 167

Un fals neotestamentar preluat de „guguștiucii” netului: „Dacă dragoste nu e, nimic nu e!” / 168

Această carte nu se adresează la cei interesați de limba română, ci celor interesați de limba română / 169

Fără traducere, nu înțelegeți aproape nimic din graiul bănățean / 170

Rezidențial, cartier, arondisment. De ciudă! / 172

Cifre ce rîd de noi / 173

Un proverb adaptat: Cine se culcă o dată cu găinile se culcă și a doua oară! / 174

Miniștrii ar trebui să ne salute cu *servus* și *ciao* / 175

Mercedes, o mulțumire adresată Sfintei Fecioare / 176

Despre francmasonerie, pe înțelesul profanilor / 177

Proxemica, adică „păstrează distanța!” / 178

Când cetățenii nu mai au încredere în stat, societatea e bolnavă de *anomie* / 179

Salutul, o magie uitată / 180

Avem și noi Oscarul nostru. Și un machiaverlâc cu un singur *I* / 181

Nu sunt deloc *suportiv*. Mai degrabă sunt *sprijinitiv* / 182

Când situația e *gravidă* în loc să fie *nurlie* / 183

Prostituția sacră și publicitatea profană / 184

Despre recidivă, schimbarea la 360 de grade și hora *perihorezei*. Un *înconjur* sau un *înconjor*? / 185

Atacul la baionetă al lui Șerban Foarță printre eponime / 186

O greșeală de pe un album celebru de muzică nu se lasă ușor dusă acasă / 187

Alexandru Marghiloman, românul care a ridicat în grade cafeaua / 188

Cine nu are bătrâni îi primește. Undeva prin America de Sud / 189

Uneori, ce facem cu mâna se numește *dactilonomie* / 190

Despre Petre Stoica, proletcultism și corector cu accentul pe a doua silabă / 191

Cuvântul *avion* apare la cinci ani după ce Traian Vuia se desprindea de la sol cu monoplanul său / 192

Eu mă învârtesc dar și mă învârt. Dar tu doar bombăni / 193

Prețurile, atunci când sunt nesimțite, sunt *piperate*, nu *pipărate* / 194

Planete, zei romani, neologisme mai puțin cunoscute / 195

„Ca coleg” sau „ca și coleg”? / 196

Farse cu smoală și cu picioare de lemn ce se vindecă miraculos / 197

Trei cuvinte sexi la modă: sapiosexualitate, metrosexualitate, gastrosexualitate / 198

Șpaga, adică o suliță cu care vameșii înțepau baloturile de lână / 199

Parandărăt, adică cel mai mic zar câștigă / 200

Dolarul, „la un maxim istoric” sau „la un maximum istoric”? / 201

Mea culpa: fac cam multe greșeli de gramatică și eu! / 202

Să ne *complexăm* cunoștințele de limba română. De fapt, să ne *completăm*! / 203

Ce farmece trebuie să *aibe* amantul perfect? / 204

În propoziția „Am văzut pe Tudor Chirilă în concert” lipsește un *l* / 205

Eram să mă emoționez azi. Adică: era să mă emoționez azi / 206

Doi falși frați gemeni: *ca* și *decât* / 207

Sare din salarii și prețuri piperate / 208

Și Academia Română crede că Ești cool și dacă vorbești corect / 209

Dacă aș fi fotografiat dintr-un satelit, aș avea o fotografie satelitară? / 210

Ce monitori de elită ne monitorizau altădată! / 211

Să devalăm puțin istoria societăților secrete! / 212

Ce trebuie să înțelegem din *infecții nosocomiale* / 213

Curat neconstituțional, da' uNflați-l! / Curat neconstituțional, da' uMflați-l! / 214

Despre mesaje vorbite și rolul *redundanței*. Și despre cât de mărunț e minutul / 215

Scurtă istorie a *maioului*. Sau a *maieului*? / 216

Când *high-life*-ul timișorean se joacă de-a Gatsby printre picturi / 217

Aveți grijă cum salutați sexul frumos fiindcă *salutare* a dat *sărutare* / 218

De fapt, jurnaliștii ne dau în stambă / 219

Sigur l-ați citit pe *Somăset Moom* / 220

Prim-ministru, premier sau cancelar? / 221

Mecena, arta și iubirea de oameni / 222

Nu „*vehicolați*” forma greșită „*vehicol*”? / 223

Despre hoția la români, și ceva de bine / 224

Subțire și *subtil*, doi frați gemeni despărțiți de... sute de ani / 225

Lipotimia se tratează cu săruri. În cazul sexului frumos, firește! / 226

Un funambul al cuvintelor, cu nume predestinat: I. Funeriu / 227

Credeți că un șahist poate fi un bun manager? Dar proprietarul unei ferme de vaci ? / 228

Nuca, cel mai nebun fruct din univers / 229

Puțin *zapping* și, apoi, ceva despre cum drumul divorțatilor se bifurcă / 230

Atei și agnostici la ananghie / 231

Religii, denominațiuni și ortodoxie / 232

Bazaconiile generalului Oprea / 233

Bezmeticeli în jurul unui stup orfan / 234

Știu că și dv. vă „abrogați” cu greu greața față de cărțile scrise de unii pușcăriași / 235

Scriitorul este acea persoană care scrie „chestii”, literatură, adică ficțiune / 236

Domnii *Idem* și *Ibidem* nu există decât în citări / 237

Plaga și plagiatul sunt rude apropiate / 238

Când e cazul, folosiți cu încredere *întruna* și *încontinuu* / 239

În mod normal, „cavalerii fluierului” ar trebui să arbitreze pe cal / 240

Despre viol, spionaj și scrumul unui trabuc / 241

- Despre unele avantaje ale soților încornorați, în istorie / 242
- De ziua Timișoarei, să ne plimbăm puțin pe Corso și Surogat / 243
- A *absolvi*, un verb tot mai ușor și tot mai discreditat în România / 244
- De la calul troian al grecilor, la gloabele sub formă de bir / 245
- Tricolor, pe orizontală și pe verticală / 246
- Monede, portmonee și portofele / 247
- Vremea nu poate fi călduroasă. Doar caldă! / 248
- Cum te faci de răs cu un *deci* la fiecare început de enunț / 249
- E adevărat, poate că auzim *avampremieră*, dar cuvântul se scrie corect *avanpremieră*. Cu *n!* / 250
- Florimund de Mercy și florile Timișoarei / 251
- A governa înseamnă a conduce o corabie. Și de ce nu e bine să ucizi un dud de mătase! / 252
- Între prenumele din Banat, Trandafir n-are spini / 253
- El, Dumnezeu, din numele noastre / 254
- Paști sau Paște? / 255
- Paștele cailor chiar există / 256
- Tradiție și trădare*. Două cuvinte cu... tradiție în creștinism / 257
- Un uitat jucător de tenis: Toma Caragiu / 258
- Probleme cu „nicio” și „niciun” nu doar în școală / 259
- Despre incertitudinile limbii române, cu Dumitru Vlăduț / 260
- Un gest nobil de la anul 1928 al unui mare bănățean: Aurel Cosma / 261
- De Paștele Cailor, nu toți caii se odihnesc / 262
- Câte ceva despre nou-născuți și, evident, despre nou-născute / 263
- Nume străvechi, din Biblie / 264
- Cel mai safe dormitor e în casa de bani / 265
- A vacanta, adică a pune pe liber / 266
- De fapt, regele este un locotenent celest / 267

Un hebdomadă timișorean la anul 1840 / 268

Ai știut că și tu, înainte de '89, făceai binging? / 269

Enervarea cardinalului Richelieu, scobitul dinților și apariția cuțitului cu vârf rotunjit / 270

De fapt, nu putem colporta decât zvonuri ce nu s-au dovedit adevărate / 271

Un candidat este obligatoriu îmbrăcat în alb / 272

Un bolnav cronic nu este, neapărat, unul grav bolnav / 273

Luăm o serioasă opțiune? / 274

Între opțiune și alternativă, aleg opțiunea / 275

Când demult, când de mult / 276

Hai, că nu e chiar atât de grea dânsa. Care dânsa? Limba română, evident! / 277

Decât despre *decât* și *doar* / 278

Despre un debut întâmpinat cu *aferim!* / 279

Fără cratimă, *prima-doamnă* se referă la o doamnă în ordine cronologică / 280

Elegie pentru bunul-simț / 281

Absenteism și *anomie* la alegeri / 282

Clotilde Armand, candidata CEL mai grav nedreptățită / 283

Un pleonasm ascuns: acord mutual / 284

Eponimul ghilotină are un botez mai ironic / 285

Bonjuriști, tombatere și un mersi la final / 286

Vizavi de cuvântul *vizavi* nu stă *vis-à-vis* / 287

Dubletele lingvistice, niște aproape frați gemeni / 288

Despre sensurile cuvântului *tehnocrat*, mai cu atenție / 289

Ce facem cu Revoluția din 1989: o comemorăm sau o sărbătorim? / 290

Mai întâi, acest articol a fost *publicarisit* la Radio / 291

Cândva, *babalâc* însemna ceva demn de respect / 292

Au fost vremuri în care cârdășia cu mitocanul nu era deloc rușinoasă / 293

Hepatita e o boală ce afectează grav smochina / 294

Alcoolul, de pe pleoapele femeilor, în alchimie / 295

Fierăstrău și apă chioară / 296

O carte despre iubirea impecabilă de cuvinte / 297

Un mit gerontologic al Banatului: Petru Tărșan, trăitor în trei veacuri / 298

Rusaliile, prima sărbătoare de campanie electorală a lumii / 299

O neghiobie ce revine după fiecare bac: *rata de promovabilitate* / 300

Barbarismele sunt un fel de a cincea roată / 301

Despre virtuțile nobile ale coerciției / 302

Când Eminescu ne scrie din panteonul literaturii române de parcă ar trăi astăzi / 303

Paremiologie și imagologie / 304

Cocarde, cocoși și încredințări de 1 Decembrie / 305

Eșichier, eșecuri și, desigur, șah mat / 306

James Bond și trabucul ucigaș / 307

Astăzi este 8 martie, Ziua Femeii. Ca și de Alba Iulia, ne aducem aminte de femei o dată pe an / 308

La mulți ani, mamelor, soțiilor, surorilor, iubitelor și prietenelor noastre! / 309

Despre copiii din flori, traficul de copii, pedofili și pedagogie / 310

Vom fi capitală europeană: ne-am îndeplinit *visele* sau *visurile*? / 311

Socializând în neștire / 312

Uleiul de piatră e tot mai scump. Cel puțin așa spun șoferii de căruțe / 313

Pleonasme pentru bogați și săraci / 314

Limba de lemn (furnir) europeană și *challenge*-urile ei / 315

- Bodibilding fără *genoflexiuni*, ci doar cu *genuflexiuni* / 316
- Of course* că unele anglicisme mă enervează / 317
- Vernisaj, finisaj / 318
- „Studenti” înarmați care studiază Coranul / 319
- Talibani fundamentaliști / 320
- Ortografia cu *î* din *a* are o lege. Ca și obligativitatea diacriticelor în textele oficiale! / 321
- Atunci când accentul schimbă sensuri și timpuri / 322
- Să știm și noi cu ce „se mănâncă” vegetarienii, veganii sau raw-veganii / 323
- Fructul de avocado nu vă poate apăra în procese. Avocații se ocupă de asta / 324
- Isihaști, nombriști și buricari / 325
- Nu grefați unde nu trebuie verbul a degreva / 326
- Cine știe gramatică nu pune virgulă în această frază / 327
- El, Jan Cornelius, Dracula și John Lennon / 328
- Stereotipuri, dipsomanie, vodcă și apșoară / 329
- Bloody Marry sau Măria Cruntă? / 330
- Isterii cu bacalaureatul alături de Arghezi și Iorga / 331
- Protestanții nu mai protestează de mult. Protestatarii fac acum asta / 332
- Cu *pancarda* sau cu *pancarta* la demonstrații? / 333
- Mic tratat de antimanipulare: măcar derapajele să le observăm / 334
- În 22 octombrie e zi-zi-ua bâl-bâl-bâ-ie-ie-lui / 335
- Un proverb din religia aeroporturilor, ateismul și un cuvânt în picaj / 336
- Nu sunt Mafalda să le știu pe toate / 337
- Două sunete inexistente după Orșova către Mare Neagră: *ö* și *ü* / 338
- „Filosofia” scrierii unor cuvinte cu *s* sau *z* / 339

Cuvinte nemțești din casa bănățeanului / 340

Despre o virgulă ce a salvat viața și despre o alta ce a nimerit aiurea în frază / 341

Fandoseli curriculare în jargonul profilor / 342

Profesoară sau „doamnă profesor”? / 343

Cu velocipedul prin Timișoara de odinioară / 344

„Arta pompieristică” nu are nimic de-a face cu talentul de a desena al pompierilor / 345

De ce stă medicul obstetrician mereu în față. În primul rând / 346

Ginecologie înseamnă „studiul femeii”. *Genicologia* nu există / 347

Sfârșitul lumii se amână pentru o dată ce va fi anunțată ulterior / 348

Despre acronime. Și de ce ele nu își schimbă forma / 349

Când Simona Halep devine liderul, nu lidera tenisului mondial / 350

Dinspre Vechiul Testament, la veterani / 351

Hai liberarea! / 352

Mai bine un bețiv învederat decât unul inveterat / 353

Petrecheri de mama focului / 354

Zoe, fii bărbată? / 355

Lumbersexual fără barbă, topor și bocanci nu există! / 356

Alopecia este boala bărbaților *chei* sau a bărbaților *cheli*? / 357

Pedestrași, pionii, pietoni, pionieri — toți din același picior / 358

Vreau ca să adaug că deja am făcut o greșală / 359

Enescu George sună aiurea. Spre deosebire de Bartók Béla / 360

Să știți că și Eminescu folosea cuvântul *avatar* / 361

Gramatica de pe lumea *cealantă* / 362

O amintire cu *forhendul* Profesorului Király / 363

Și dantela, și purcelușul sunt de două ori mai mici decât știm / 364

Când infinitivul rău *a place* se luptă cu infinitivul bun *a plăcea* / 365

Oenologie sau *enologie*? Indiferent cum, vin bun să fie! / 366

Un fiasco presupune, obligatoriu, puțină împletitură de răchită / 367

Și în numele țării lor americanii sunt mai mulți decât credem / 368

Geambașii, joglerii și fotbalul / 369

Inițial, un mareșal avea grijă de cai / 370

Barista, o profesiune cu care îți poți ghici viitorul în cafea / 372

Despre colorit, la plural / 373

Rubrică este un cuvânt roșu. Așadar, nu se poate vedea bine la un radio alb-negru / 374

Bibliografie / 375

În limba română, cuvântul *revoluție* are o etimologie... timişoreană!

Revoluție este un cuvânt românesc ce are o etimologie... timişoreană. Dacă, după 25 de ani, românii încă se întreabă ce a fost în decembrie 1989, *Revoluție* sau lovitură de stat, timişorenii știu că aici, la Timișoara, a fost *revoluție*. În rest, probabil că o fi fost conspirație, lovitură de stat, *loviluție*, operetă, un film la televizor cu cascadorii, însă la Timișoara a fost *Revoluție*. Cu R mare. Privit mai îndeaproape, cuvântul *revoluție* are ciudățeniile lui. Din punct de vedere social, *revoluție* înseamnă o schimbare radicală a societății. În fizică, astronomie sau geometrie, *revoluția* este o mișcare ce descrie o traiectorie completă. Mai simplu spus, prin mișcarea de *revoluție*, un corp ajunge de unde a plecat.

Recunoștință și amintire veșnică celor care s-au jertfit pentru noi și, măcar în acest zile, să scriem *Revoluție* cu literă mare.

Magistrului Tohăneanu, închinare, de ziua numelui său

Din catalogul celor ce nu mai sunt — sau sunt tot mai puțin —, aș enumera, fără o ordine anume, zâmbetul, politețea, vorba bună, iertarea, mila, grația, umărul la nevoie, compasiunea, bucuria zilei de azi, binețea ș.a.m.d. Săptămâna trecută, de ziua Sfântului Gheorghe, am mai adăugat ceva acestei liste de absenți: numele românești! Fiindcă tot mai puțini părinți își spun copiilor Ion, Gheorghe, Vasile, Maria, Florica.

De Sfântul Gheorghe, am gândit eu — cu păcat, poate —, învingătorul balaurului a fost oarecum învins de alte antroponime. Etimologic — arată Al. Graur în superba lui carte **Nume de persoane** —, Gheorghe vine de la grecescul *gheorgos* care înseamnă „agricultor”, ceea ce s-ar putea traduce mai bine prin „țăran”. O nuanță care, probabil, m-a făcut, în adolescență, să nu îi resimt prenumelui Gheorghe adevărata lui frumusețe. Apoi am venit la Facultatea de Filologie și acolo am auzit de Profesorul Gheorghe Tohăneanu, căruia, în casa Profesorului Eugen Todoran, i se spunea, cu dulceață, Gheorghe. Brusc, prenumele Gheorghe a dobândit pentru mine o aură nobiliară, cavalerască. Apoi, Al. Paleologu mi-a deslușit legătura dintre numele din romanul *Baltagul*: Vitoria, Gheorghe și Nichifor. *Nike phoros*, adică „purtător de victorie”, ca și Vitoria, victorie, ca și Gheorghe, ce semnifică învingătorul balaurului. Eram bucuros să aflu toate astea poate și fiindcă prenumele meu, Marcel (hipocoristicul lui Marcu), făcea parte oarecum din aceeași familie, a războinicilor. O serie de nume războinice care îi cuprinde, între alții, și pe Victor, Andronic („bărbat victorios”), Nicolae („victorie”, „popor”), Nichita („învingătorul”), Israel („luptătorul lui Dumnezeu”) și, evident, „variantele” lui Gheorghe: Iorgu, Iorga, Iordache sau Ghica.

Nițică ortoepie. Adică despre cum pronunțăm ceea ce scriem

Astăzi, despre pronunție. Aud mereu o formulă ce s-ar cuveni corectată. Limba română e o limbă fonetică. Asta ar însemna că noi scriem așa cum pronunțăm și, desigur, invers.

Marele nostru lingvist Alexandru Graur scria în urmă cu mulți ani: „Prind ocazia să semnalez aici că formularea este greșită, de vreme ce orice limbă vorbită e fonetică. Trebuie spus că *ortografia* e fonetică”.

Iar pronunția corectă, adică *ortoepia*, e încă și mai nuanțată. Fiindcă vă atrag atenția că noi pronunțăm *egzemplu*, *uaie*, *ieu*, *ia*, *iel* sau *ieste* în loc de *exemplu*, *oaie*, *eu*, *ea*, *el* sau *este*.

Fenomenul unei asemenea pronunții se numește *hipercorectitudine*. *Hipercorectitudinea* se explică prin aceea că vorbitorii încearcă să arate cât de îngrijit vorbesc, însă norma cere ca noi să pronunțăm nu exact cum se scrie, ci cum e duhul rostirii.

Așadar, nu vă fie frică să spuneți „leu vorbesc corect limba română” fiindcă... egzact așa se pronunță.

Nu uit să vă spun că, etimologic, *ortoepie* este un neologism format din două cuvinte grecești: *orthos*, „corect”, și *epos*, „vorbire”. Dacă acest lucru probabil că îl știți, probabil că mai puțin cunoscut este antonimul, cuvântul cu sens opus, al *ortoepiei*: *cacoepie*. Ce înseamnă, ați ghicit, „pronunție greșită”.

Nu e același lucru dacă „primul ministru intră în sală” sau „primul-ministru intră în sală”

Astăzi, o să fim mai atenți la felul în care scriem. Mai precis, cum folosim cratima sau liniuța de unire. Dacă ieri vedeta zilei a fost cuvântul *președinte*, astăzi ne vom referi la cuvântul *prim-ministru*. Care este un cuvânt compus și, ca atare, trebuie scris neapărat cu liniuță de unire.

Norma acceptă formele *prim-ministrul* și *primul-ministru*, dar nu și pe cea de *primul ministru*, fără cratimă. Explicația este simplă:

Scriș fără liniuță de unire, cuvântul *primul* primește un cu totul alt sens decât am dori noi: primul ministru intră în sală, apoi intră al doilea, apoi al treilea.

Deci, scris în două cuvinte nelegate cu cratimă, *primul ministru* nu înseamnă deloc șeful guvernului, ci se referă la o ordine a miniștrilor.

Să nu uit: romanii înțelegeau prin cuvântul *minister*, sclav, slujitor. Se pare că *minister* avea legătură cu ospetele sau cu vinul, fiindcă *ministerium* desemna chiar condiția de ospătar, chelner. Un fel de paharnic. Verbul *ministrare* avea înțelesul de „a servi pe cineva la masă”.